

CÂTEVA OBSERVAȚII ASUPRA *DEFINIȚIEI*
ÎN „LEXICONUL DE LA BUDA (1825)”*
Some Remarks on Definition in “The Lexicon of Buda” (1825)

Lector univ. dr. Maria ALDEA
Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Abstract: The paper focuses on Lexiconul de la Buda (1825) – a masterwork of the Enlightenment age movement of Transylvanian School – and presents a number of remarks concerning the definition of word entries, with special emphasis on several formal and semantic aspects.

Keywords: Lexiconul de la Buda (1825), lexicographical definition, formal definition, content definition, the definition as cultural information.

1. Este bine cunoscut că opera lexicografică în general păstrează memoria semantică a epocii, a comunității în sânul căreia a fost elaborată¹. Datorită cuvintelor înregistrate, noi, cei de azi, avem o mărturie scrisă incontestabilă asupra circulației și evoluției semantice a acestora.

Pentru elaborarea unei lucrări lexicografice, redactorul apelează, în funcție de tipul și de finalitatea acesteia, la diverse operații. Una dintre operațiile cu care acesta se confruntă atunci când întocmește un articol de dicționar este definiția cuvântului. A *defini* un cuvânt înseamnă a-l determina, a-l delimita, a-i stabili cu precizie sensurile².

În comunicarea noastră, dorim să punem în evidență maniera de prezentare, de realizare a *definiției*³ unui cuvânt într-o lucrare lexicografică din secolul al XIX-lea reprezentativă atât pentru spațiul cultural românesc, cât și pentru lexicografia românească modernă, anume

* Această lucrare este varianta în limba română a textului „Quelques remarques sur la définition dans *Lexiconul de la Buda (1825)*”.

¹ Cf. Maria Aldea, „Exprimarea emoțiilor în *Lexiconul de la Buda (1825)*. I. Bucuria”, în *Limba română: abordări tradiționale și moderne. Actele Colocviului internațional Cluj-Napoca, 19-20 octombrie 2007*, G.G. Neamțu, Ștefan Gencăraș, Adrian Chircu (editori), Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2009, pp. 201-206.

² Cf. *DEX*, 1998, s.v. *defini*: „Defini, definesc, vb. IV. Tranz. A da o definiție. A determina, a delimita, a stabili cu precizie, a preciza; a contura, a caracteriza pe cineva. Refl. A se autocaracteriza. – Din fr. *définir*, lat. *definire*.”.

³ Vezi *definiție lexicografică /vs. / definiție semantică* la Angela Bidu-Vrâncănu, *Lectura dicționarelor*, București, Editura și Atelierele „Metropol”, 1993.

Lexiconul de la Buda (1825), fără să ne propunem să întreprindem cercetări teoretice asupra conceptului⁴.

2. Corpusul nostru este constituit din 914 cuvinte repertoriate din *Lexiconul de la Buda*, ilustrând trei litere: A (639 articole), J (147 articole) și Z (128 articole).

În funcție de informația prezentă în corpul articolului, lectura acestora ne-a permis să identificăm mai multe situații ce privesc, pe de o parte, aspectele de ordin formal (2.1.) și, pe de altă parte, aspectele conținutului vehiculat (2.2.).

2.1. Aspecte de ordin formal ce participă la definirea cuvântului

Analiza corpusului nostru pune în evidență trei moduri de definire a cuvintelor din punct de vedere formal.

2.1.1. Cuvinte definite prin trimitere. Examinarea intrărilor ce ilustrează această clasă subliniază varietatea cuvintelor. De la cuvinte cu circulație regională:

(1) *Alergôu*, m. pl. i. [Alergău]. V. *Alergatoriu*.

(2) *Zăblôu*, m. pl. ôi. [Zăblău]. subst. V. Copilandru,

la dublete grafice precum:

(3) *Arépă*, f. pl. epi. [Areapă], subst. V. *Aripa*.

(4) *Jovină*, f. pl. ni. [Jovină]. subst. V. *Jivină*.

(5) *Zedufu*, m. pl. uri, f. [Zeduf]. subst. V. *Zădufu*,

toate aceste cuvinte-titlu sunt definite prin trimitere (V. 'vezi') la forma standard de limbă vorbită în epocă. În cazul în care cuvântul-titlu este un regionalism, trimiterea indică varianta literară (ex. 2).

Adăugăm acestei clase încă 11 exemple (nouă pentru litera A și câte unul pentru litera J, respectiv pentru Z), ce definesc sensul secundar al cuvântului-titlu, aducând în acest fel un plus de informație.

(6) *Alergatu*, f. ă, pl. ti, f. te. [Alergat, -ă]. adj. in fugam actus: futásba hajtatott, nyargaltatott. Rauzgelausen: 2) subst. masc. V. *Alergare*.,

(7) *Jefuire*, f. pl. ri. [Jefuire, ri], subst. 1) *privatio*: megfosztás: die Beraubung. 2) V. *Jecuire*.,

⁴ Amintim câteva dintre studiile consacrate abordării lexicografice a definiției: S. Pușcariu, „În jurul dicționarului limbii române (I), (II)”, în Idem, *Cercetări și studii*, ediție îngrijită de Ilie Dan, prefață de G. Istrate, București, Minerva, 1974, pp. 14-30, S. Pușcariu, „Din perspectiva dicționarului (I), (II), (III)”, în *Op. cit.*, pp. 170-280, nr. 2 al revistei Studii și cercetări lingvistice, XXXVII (1986), pp. 85-152, Angela Bidu-Vrânceanu, *Op. cit.*.

(8) *Zăpadă*, *f.* [Zăpadă]. *subst. nix*: hó: des Schnee. *V. Né.*

2.1.2. Cuvinte definite prin echivalentele latine, germane și maghiare.

Să examinăm exemplele următoare:

(9) *Alergătoriu*, *f.* óre. *pl. ori, f. óre.* [Alergătoriu, -oare]. *adj. cursor*: futó, nyargaló: der Renner, Lauser.

(10) *Ajunu*, *m. pl. nuri, f.* [Ajun], *subst. jejunium*: böjt; das Fasten.

(11) *Alinare*, *f. pl. âri.* [Alinare]. *subst. alleviatio, lenimen, levamentum*: enyhülés, enyhítés: die Linderung.

(12) *Jintiță*, *f. pl. e.* [Jintiță]. *subst. serum gramia mixtum*: zsenditze: die Zeigermolsen.

(13) *Jude*, *m. pl. le.* [Jude]. *subst. judex*: biró: der Richter. - Judecésă: *foemin. Gal. Juge. Ital. giudice.*

(14) *Zădufu*. [Zăduf]. *subst. aestus, ardor, calor, fervor*: hőség, hevesség, rekkenő meleg: die Hitze, Schwüle.

(15) *Zodie*, *f. pl. dii.* [Zodie]. *subst. signum coeleste*: ég jel: das Himmelzeichen.

Lectura atentă a acestor exemple arată că definierea cuvântului se realizează prin echivalente sinonimice sau cvasisinonimice latinești, ungurești și nemțești (ex. 9-11, 13-14), respectiv prin parafrază (ex. 12, 15). Notăm în această situație absența coerenței în aplicarea metodei sinonimice, exprimată prin variabilitatea numărului de sinonime latinești în comparație cu cele maghiare sau nemțești. De exemplu, rom. *alinare* este definit prin trei sinonime latinești, două maghiare și unul nemțesc; cuvântul *zăduf* e definit prin patru sinonime latinești, trei ungurești și două nemțești. De asemenea, trebuie să subliniem că o mare parte din cuvintele înregistrate în această clasă au fie valoare neologică, fie regională.

2.1.3. Cuvinte definite printr-un echivalent românesc⁵ urmat de corespondentul său latin, maghiar și german.

Cuvintele înregistrate în această clasă se apropie cel mai mult de structura completă a câmpului informațional prezent într-un dicționar actual.

Să examinăm exemplele:

⁵ Prin sintagma „echivalent românesc” înțelegem atât definiția prin sinonimie, cât și prin parafrază. Precizăm, de asemenea, că tot în această clasă am integrat și cuvinte ce beneficiază de o definiție mixtă, în sensul că sunt definite prin echivalentul latin, maghiar, german urmat de diverse contextualizări cu rol de precizare semantică în întrebuintarea sa în română (A= 50, J= 10, V= 6).

(16) *Adeverire*, *f. pl.* ri. [adeverire], *subst.*: 1) aretare, dovedire: *probatio*, *comprobatio*, *demonstratio*, *confirmatio*: bizonyítás, meg mutatás, erősítés: die Beweisung, Bestätigung, Bekräftigung. 2) *V. Adeveretiã*.

(17) *Alãutã*, *f. pl.* te. [alãutã] *subst.* Ceterã, diplã, lãuta, viórã: *Violina*, *fides – ium*: hegedü: die Seige, Violin. Dicu in alãutã: *violina cano*: hegedülni: Seigen.

(18) *Arina*, *f.* [Arinã]. *subst.* prundu, nêsipu, çirfa: *Arena*: fõvény, porond, homok: der Sand. De arinã: *adj. Arenaceus*: fõvénybõl valõ: aus Sand bestehend.

(19) *Adagiu*, *m. pl.* giuri. *f.* [adagiu], *subst.*: dzisã, pildã, parimie: *adagium*, *proverbium*: kõz mondás, pelda beszéd: das Sprüchwort.

(20) *Jitnițã*, *f. pl.* ți. [Jitnițã, ți]. *subst.* grãnaru, legãnițã, gãbãnesu: *granarium*, *aedificium annonarium*: gabonás, gabonaház: der Schüttboden, Speicher, das Getreidehaus.

Examinarea acestor exemple aratã cã intrarea este definitã prin douã sau mai multe echivalente romãnești, marcate grafic prin virgulã, și care se aflã în raport de sinonimie totalã sau parțialã, aparținând limbii comune în întrebuintãrea sa standard și / sau regionalã.

Remarca 1: În lectura noastrã am notat, de asemenea, prezența unor definiții ce pun în circulație douã forme grafice distincte, dar al cãror conținut semantic este identic, forme pentru care redactorii utilizeazã mărci explicative de tipul *séu*, permițând astfel utilizatorului sã opteze pentru unul sau altul dintre sinonime:

(21) *Abecedã*, *f. pl.* de. [abecedã], *subst.*: alfabetu, séu alfavitu: *abecedarium*, *liber elementaris*: abétzészönyv: das Abchuch, die Jiebel.

(22) *Anișu*, *m.* [Aniș]. *subst.*: molotru, séu chiminu dulce: *Anisum vulgare*. *Linn*: Anis: der Anis, oder Aneiz.

O altã situație este cea în care cuvântul-titlu este definit printr-o parafrazã:

(23) *Adãpostu*, *m. pl.* turi, *f.* [adãpost], *subst.*: 1) locu apãratu de vântu: *locus a vento securus*: a' széltõl ment hely: ein wider den Wind geschützter, ficherer Drt. 2) locu de scãpare: *perflugium*, *refugium*, *receptus*: menedékhely: die Zuflucht, der Zufluchtzort. a Lat. *ad et appositum*.

(24) *Aripã*, *f. pl.* aripi. [Aripã]. *subst.* 1) la quéle sboretóre, precom si la lucruri ne insufletite: *ala*: szárny: der Flügel. Cu aripi: *adj. alatus*: szárnyos: geflügelt. 2) la

pesci, *pinna*: hal szárny: die Floßseder. a *Lat.* *alipes i.e. alatis pedibus praeditus*: *Virg.*

(25) *Jucărée, f. pl. e.* [*Jucăreae*]. *subst.* 1) cu que se jócă pruncii: *crepundia, res lusoria*: gyermekjáték: das Spielzeug, Spielmerk. 2) unu lucru fõră de ostenelă: *ludus*: játék: das Spiel. *Ital.* *giocolare, gesticulare, joculari*.

Remarca 2: Am reperat, de asemenea, un număr considerabil de exemple în care definiția, indiferent de forma în care se prezintă, este introdusă prin marca explicativă *adică* (cu variantele sale grafice: *adeq., adequê, adeché, adeche, adech, adequo*). Acest apozem are un rol dublu: fie introductiv (ex. 26-31), fie rezumativ (ex. 32):

(26) *Alună de pământu.* [*Alună de pământ*]: *adeq.*: picioacă, crumpiră, baraboiu, țermêru: *solanum tuberosum*: Linn: Krumpli, Kolompér, foldi mogyoró: die Grundbirne, Polake, Kartoffel, Erdtüstel.

(27) *Albastru, f. â, pl. i. f. e.* [*Albastru*]. *Adj.* *adeq.*: ori din que faciê trăgându spre albu: *candicans*: feyéres: weizlich, hell, licht. p.e. Albastru din vênêtu: *candicans e Ceruleo*: feyéres kék, világos kék: hellblau, lichtblau.

(28) *Zăcătóre, f. pl. ri.* [*Zăcătoare*]. *subs.* *adeq.* locul' unde zacu nisque vite: *cubile*: fekvö hely, feküvés: das Lager. *Ital.* *giacimento*.

(29) *Zadie, f. pl. dii.* [*Zadie*]. *subst.* *adeq.*: șurtă, cretință. *praeligamen, subligar, subligaculum, munitura, vulgo: antipendium*: kötö, kötény, elöruha: das Bortuch, die Schürze.

(30) *Zarifü, f. fă, pl. fi, f. fe.* [*Zarif, fă*]. *adj.* *adeq.* ghisdavü, frumosu, plăcutu: *amoenus, venustus, decorus*: diszes, ékes, csinos: hübsch, angenehm, reizend.

(31) *Zaveză, f.* [*Zaveză*]. *subst.* *adeq.* perdé, cortină: *velum, plaga, cortina*: kárpit, firhang: der Vorhang, die Gardine.

(32) *Acu, m. pl. ce f. [ac], subst.* 1) o unéltă: *acus*: tö, tü: die Nadel. *acu de boltă, cu boldu, adeché*: bumbuscă: *acicula capitata, spinther*: gombostö; die Spennadel. 2) a albineloru: *aculeus*: fulánk: der Bienenstachel.

Remarca 3: Aceeași dublă valoare introductivă și rezumativă o vehiculează și *i.e. (id est)*⁶:

(33) *Jilțu, m. pl. e.* [*Jilț*] *i.e.* scaunu: *subst. sedes, sella*: szék: der Sessek, Stuhl; - cu brâncii, *i.e.* răzimariu: *sella brachiata*: karszék: der Lehnsessel, Lehnstuhl; -

⁶ Analiza prezenței acestor mărci în corpul articolelor va constitui subiectul unui studiu viitor.

imperătescu, *i.e.* tronu: *thronus*: Királyiszék: der Thron. *a Lat. sedes: Ital. Seggia, vel sedia.*

(34) *Jingășescu, șire, itu.* [Jingășesc, șire, it]. *I. activ.* 1) pre quineva, *p. e.* vre unu pruncu, *i. e.* desmerdu: *nimis indulgenter habeo, placide admodum tracto: kényezettetni, kényentartani: verzärteln.* 2) in queva, *p. e.* in mâncări, *i. e.* facu multă alégere: *nimum selectum adhibeo: válogatni: haikel sehn.*

(35) *Jingașu, f. șâ, pl. m. i, f. e,* [Jingaș, șă]. *adj.* 1) *i.e.* móle, tinerelu, cruðu: *mollis, tener: gyenge, lágy: zart, weich.* 2) *i.e.* fórte simțitoriu: *plenus sensu: érzékeny: empfindsam, empfindlich.* 3) *i.e.* aleighétoriu, *p.e.* in mâncări: *magno selectu utens: válogató: haikel, viel Auswahl machend.*

Lectura acestor exemple ne permite să constatăm că definiția este reconstruită fie pe baza contextelor de întrebuițare, fie pe baza exemplelor, cunoscută fiind atât funcția didactică a *Lexiconului*, cât și înclinația excesiv explicativă a erudiților transilvăneni⁷. Mai mult, notăm că, deși intrarea e explicată printr-un sinonim sau o parafrază, acestea din urmă pot să trimită, în interiorul definiției, la o altă intrare sau la un alt articol pentru o informație suplimentară. Cuvintele ce beneficiază de acest tip de explicație sunt în cea mai mare parte sau regionalisme, cuvinte cu circulație locală, sau neologisme.

2.2. Câteva aspecte ale conținutului vehiculat

Exceptând aspectele de ordin formal, *definiția* poate fi, de asemenea, abordată și din perspectiva conținutului pe care-l vehiculează. Ceea ce ne interesează în continuare este tocmai informația culturală vehiculată prin discurs, întrucât aceasta pune în valoare dimensiunea enciclopedică a *Lexiconului de la Buda*.

Informația preponderentă în *Lexicon* ilustrează domeniul geografiei toponimice și al etnonimiei românești și străine⁸:

(36) *Aiudu, m.* [Aiud]. subst: unu orașu in ardélu: *Annia via, Singidavia: astádi: Enneyedinum: Nagy Enyed: Enhed.*

⁷ Vezi Maria Aldea, „Mijloace de realizare a *explicării* în *Dialogu. Pentru începutul linbei română. Întră nepotu și unchiu*, de Petru Maior”, în volumul *In Honorem prof. univ. dr. Mihaela Mancaș*, București, Editura Universității din București, 2011 (în curs de publicare).

⁸ Vezi Maria Aldea, „Imaginea Transilvaniei pe baza toponimiei din *Lexiconul de la Buda (1825)*”, în *Români majoritari/ Români minoritari: interferențe și coabitări lingvistice, literare și etnologice*, coordonatori Luminița Botoșineanu, Elena Dănilă, Cecilia Holban, Ofelia Ichim, Iași, Alfa, 2007, pp. 11-17.

(37) *Anglia, f.* [Anglia]. *subst.*: nume propriu a unei Țeră, séu Țenutu: *Anglia*: Angoly ország, die England.

(38) *Anglicescu, f. că. pl. cesci.* [Anglicesc -că] *Adj.*: din Anglia: *anglicus*: angoly módon: englisch.

(39) *Anglu, m. pl. i.* [Anglu]. *subst.*: omu din Anglia: *Anglus*: Angoly: Engläder.

(40) *Arap, m. pl. pi.* [arap]. 1) din Aravia: *Arabs*: Arabiai: der Arabier. 2) din Etiopia, adeq: harap: *Aethyops*: Szeretsen: der Mohr, der Reger.

(41) *Ariesu, m.* [Arieaș] *subst.*: o apă curătore in Ardélu: *Auraria, Chrysius*: Aranyos vize: der Uranhoschfluß.

(42) *Armenia, f.* [Armenia]. *subst.*: Țera Armenescă, de unde au venitu Armenii: *Armenia*: Örmény-Ország: Armenien.

(43) *Jidovescu, f. véscă, pl. m. i, f. e.* [jidovesc, -vească]. *adj. judaicus*: zsidó: jüdisch. Țera jidovescă: *Judaea*: zsidó Ország: Tudäen.

(44) *Zlagna, [Zlagna]. subst.*: unu orașu in Ardéliu: *Zalathna* etc.

De asemenea, am reperat articole consacrate:

→ unor noțiuni diverse, precum lunile anului –

(45) *'Andrè, f.* [Îndrea]. *subst.*: o Lună, adeq: Dețemvrie; *December, mensis december*: karátson hara: December, oder Christmonath. A festo S. Andreae, quod 30. Novembris celebrantur.

(46) *Armindenu, m.* [arminden]. *subst.*: 1) Antea dzi a lui maiu: *prima dies mensis Maji*: Majusnak első Napja: der erste Mah. 2) pomu, séu ramu quelu verde, quare 'l ponu României inantea caselor in nomita dzi: *ramus frondosus, qualem Daco-Romani prima die Maji ante domos constituunt*: egy levenles fa, vagy magassabb zöld ág, milyent az Oláhok házok előtt tesznek Majusnak első napján: ein belaubter hoher Zweig, dergleichen die Walachen vor ihren Wohnungen den ersten Wah aufstellen. Nota. Fortassis a Lat. Alimentale: quia festa floralia mense Majo celebrantur, in procreationem frugum, *hoc est*: alimentorum; unde *Ovid: Fast: IV. Exit et in Majas festum Florale Calendas*.

(47) *Augustu, m.* [August]. *subst.*: Luna lui Augustu: *Augustus, mensis Augustus*: kis-aszsony hava, Augustus: der August, Sommermonat. –,

→ unor fenomene meteo –

(48) *Zefiru*, *m.* [Zefir]. *subst.* adeq. vântul' de quôtră apusu: *zephyrus*, *favonius*: napnyugoti szél: der Westwind. *Graece*. *Ζεωυρος*. –,

→ unor unități de măsură –

(49) *Aquôu*, *m. pl.* aquoă. *f.* [Acău]. *subst.*: o măsură de 40. de cupe: *amphora*, *urna*: akó: der Simer oder Snmer. –,

→ unor noțiuni generale (muzicale) –

(50) *Arie*, *f. pl.* arii. [Arie]. *subst.* I. cântare frumoasă, si cu măiestrie. *Aria*: Aria: die Arie. II. locu unde calcă bucatele: *area*: szérö, szériü: die Tenne. –,

→ geografiei –

(51) *Atlas*, *m.* [atlas]. *subst.*: I. o carte unde se coprendu mapele, seu descrierile tuturoru Țériloru, si Țenuturiloru paméntului *Atlas*: II. o țesitură de metasă: *pannus sericeus dictus Atlas*: atlatz: der Atlaß, das Atlaßzeug. –,

→ unor aspecte juridice –

(52) *Judeçu*, *m. pl.* uri. [Județ]. *subst.* 1) personă judecătore, pre quumu éste judele, biroul, chinezul: *judex*: biró, itélö: der Richter. 2) *i.e.* judecată: *judicium*, *tribunal*: ítélet, ítélöszék: das Gericht, der Richterstuhl; – judeçulu quelu mai de pre urmă: *judicium extremum*, *novissimum*: utólsó ítélet: das jüngste Gericht, der jüngste Tag. *a Lat.* *judicium*. *Ital.* *giudicio*.;

→ unor nume de persoane –

(53) *Arie*, *m.* [Arie]. *subst.* unu ereticu din vécu al patrule: *Arius*: Arius: Arius.;

→ animalelor –

(54) *Jemlugă*. *f.* [Jemlugă]. unu pésce: *subst.* *salmo*: zsemling: der Salm.

(55) *Zăganu*, *m.* [Zăgan]. *subst.* o pasere: *V. Sorliță*.;

→ etnobotanicii –

(57) *Aloe*, [Aloe]. o plantă *Alöe perfoliatum*: Linn. keserü Aloé: die Alöe.

(58) *Amigdal*, *m. pl.* li: [Amigdal]. *subst.*: Pomu de mandulă: *amygdalus communis*. Linn: mandola fa, der Mandelbaum.

(59) *Asunătore*, *f. pl.* ori. [asunătoare]. *subst.*: o plantă sunătore, sănitoare: *hypericum perforatum*: Linn: tsengö fü: die Johannisplanze, das Johanniskraut, Hepenkraut, der Harten.

(60) *Jugastru. m.* [Jugastru]. *subst.* unu lemnu: *acer campestre: Linn.* juharfa, jávorfa, iharfa: der Ahorn, Ahornbaum. – de jugastru: *adj. acernus, acerneus:* juharfából való: ahornen.

(61) *Zirnă.* [Zârnă]. o plantă: *subst. Solanum nigrum: Linn.* Ebszöllő: der Nachtschatten.

→ noțiunilor religioase –

(62) *Aflarea sântei cruce.* [aflară sfintei cruce]: o sêrbătore: *inventio sanctae crucis:* Krisztus urunk keresztyének fel találása: die Kreuzerfindung.

(63) *Apostolu, m. pl.* li. [Apostol]. *subst:* Apostol: der Apostel. Faptele Apostolilor: (o parte a sântei scriptură) *actus Apostolorum:* Apostolok történetei: die Apostelgeschichte.

(64) *Ardere de totu.* [Ardere de tot]. o jertvă la Evrei: *holocaustum:* egész áldozat, egészen egétendő áldozat: das Brandopfer.

(65) *Arianu, m. pl.* ani. [Arian]. *subst. a)* quei de demultu, adequo următorii lui Arîe: *Arianus, sectator Arii:* Ariánus: ein Arianer. *b)* questi de aquum, adequo unitarii, sociniani: *Unitarius, Socinianus:* Unitarius: ein Unitarier, Socinianer.

(66) *Zăvésdă, f. pl.* de. [Zăveazdă]. *subst.* adeq. stéoa, quare se întrebuițeză în jertva Biserecii rêsêritului: *stella, asteriscus:* tsillag: der Stern; etc.

După cum se poate observa, există destul de multe intrări ce poartă în descrierea lor informații de ordin cultural, ilustrându-se în acest fel varietatea cuvintelor înregistrate în *Lexicon* prin apartenența la diverse domenii – tehnice, științifice etc; acest lucru pune în lumină nu doar dimensiunea enciclopedică a *Lexiconului*, ci și orizontul enciclopedic și erudiția redactorilor săi.

3. În loc de concluzii

Prin demersul nostru, am dorit să punem în evidență maniera de prezentare a definiției lexicografice în *Lexiconul de la Buda (1825)*, operă de excepție a Școlii Ardelene. Raportând investigația noastră la două axe, pe de o parte, aspectul formal al definiției și, pe de altă parte, aspectul conținutului, mai exact al informației culturale vehiculate, am încercat să surprindem o tipologie a definițiilor, subliniind metodele întrebuițate: sinonimia totală, cvasisinonimia, parafraza. În ciuda instrumentarului deficitar și a absenței sistematicității, *Lexiconului de la Buda (1825)* îi revine meritul de a fi dicționarul care pune bazele lexicografiei românești moderne, aliniindu-se astfel reușitelor similare europene.

Această lucrare este elaborată în cadrul proiectului cu numărul cod PN-II-RU-TE-2011-3-0170, finanțat de Autoritatea Națională Română pentru Cercetarea Științifică, CNCS - UEFISCDI.

Source

1. *Lexiconul de la Buda, 1825 – Lesicon romănescu-lătinescu-ungurescu-nemțescu quare de mai mulți autori, în cursul a trideci, și mai multor ani s’au lucrat. Seu Lexicon valachico-latino-hungarico-germanicum quod a pluribus auctoribus decursu triginta et amplius annorum elaboratum est*, Budae, Typis et Sumptibus Typografiae Regiae Universitatis Hungaricae.

Bibliografie

1. Aldea, Maria, 2007, „Imaginea Transilvaniei pe baza toponimiei din *Lexiconul de la Buda (1825)*”, în *Români majoritari/ Români minoritari: interferențe și coabitări lingvistice, literare și etnologice*, coordonatori Luminița Botoșineanu, Elena Dănilă, Cecilia Holban, Ofelia Ichim, Iași, Alfa, pp. 11-17.
2. Idem, 2009, „Exprimarea emoțiilor în *Lexiconul de la Buda (1825)*. I. Bucuria”, în *Limba română: abordări tradiționale și moderne. Actele Colocviului internațional Cluj-Napoca, 19-20 octombrie 2007*, editori G.G. Neamțu, Ștefan Gencăraș, Adrian Chircu, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, pp. 201-206.
3. Idem, 2011, „Mijloace de realizare a *explicării* în *Dialogu. Pentru începutul linbei română. Întră nepotu și unchiu*, de Petru Maior”, în volumul *In Honorem prof. univ. dr. Mihaela Mancaș*, București, Editura Universității din București (în curs de publicare).
4. Bidu-Vrănceanu, Angela, 1993, *Lectura dicționarelor*, București, Editura și Atelierele „Metropol”.
5. Bidu-Vrănceanu, Angela, Forăscu, Narcisa, 1988, *Cuvinte și sensuri. Polisemia, sinonimia, antonimia prin exerciții*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
6. Pușcariu, Sextil, 1974, *Cercetări și studii*, ediție îngrijită de Ilie Dan, prefață de G. Istrate, București, Minerva, pp. 14-30, 170-280.
7. Vasiliu, Emanuel, „Sens și definiție lexicografică”, în *SCL*, 1980 (XXXI), nr. 5, pp. 631-635.
8. *** *Studii și cercetări lingvistice*, XXXVII (1986), nr. 2, pp. 85-152.

Dicționare

1. *DEX*, 1998 – *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, București, Univers enciclopedic.